

STIFTELSEN för
STRATEGISK FORSKNING

2023-10-25

Utbildningsdepartementet

Dnr U2023/01467

SSF Dnr zA23.0051.001

Synpunkter på regeringens forskning- och innovationspolitik

Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) inkommer med följande synpunkter.

Sammanfattning

Svensk statlig forskningsfinansiering i form av basanslag och rådsmedel till universitet och högskolor skapar inte tillfredsställande resultat vad gäller förnyelse, kvalitet eller spets i en internationell jämförelse.¹ Detta trots kontinuerliga, men delvis kravlöst och ofokuserade höjningar av anslagen under ett par-tre decennier. I någon mån kompenseras kvalitetsbristerna med privat forskningsfinansiering där flera stiftelser verkar upplyftande och förnyande på systemet, inte minst vad gäller excellens och att identifiera verkligt strategiska områden. Där svensk forskning rör sig framåt rör sig konkurrentländerna ännu fortare. Det saknas stora riktade forskningsinsatser från statliga aktörer mot svenska styrkeområden. Internationella företag väljer i minskande omfattning Sverige för sin FoU-verksamhet på grund av kompetensbrist.² Svenska företag har det fortsatt svårt att rekrytera och behålla internationell spetskompetens. SSF pekar på nödvändigheten av genomgripande reformer på följande områden:

1. Omfördela en väsentligt större andel basanslag efter prestation.
2. Omvandla inte rådsanslag till basanslag (behåll nuvarande kvot).
3. Ge lärosätena institutionell autonomi och tag bort det nyligen införda villkoret om värdegrund i högskolelagen.
4. Renodla rollerna för högskola och universitet samt verka för mer profilering och konsolidering av dessa.
5. Inför en fyrklöver av forskningsråd (myndigheter) för Grundforskning, Strategisk Forskning, Innovation och Infrastruktur.
6. Genomför förslagen i Internationaliseringsutredningen, SOU 2018:3.
7. Genomför förslagen ur Innovationsstödsutredningen, SOU 2012:41, avseende 2% av rådsbidrag till nyttiggörandeinsats.
8. Verka för att flera oberoende forskningsstiftelser inrättas i Sverige samtidigt som SSF, KKS, Mistra och STINT återkapitaliseras.

Slutligen bör regeringen också mer än i dag bejaka teknikvetenskaplig forskning, vilken skapar nya möjligheter att hållbart lösa samhällsutmaningarna, liksom de ekonomiska förutsättningarna för motsvarande investeringar.

¹ VR Forskningsbarometer

² se IVA:s FoU-Barometer 2023 för Näringslivets FoU-Investeringar

1. Stärk kopplingen mellan prestation och basanslag

En starkare koppling mellan prestation och basanslag är nödvändig, t.ex. efter kategorierna vetenskaplig kvalitet, utbildning och samverkan med det omgivande samhället (dvs. nytta). Utan konkreta mål och mätning av måluppfyllande samt påföljande omfördelning av medel kommer resultaten inte att förbättras. Ett system med indikatorer är att föredra som en effektiv utvärderingsprocess.

Genom stärkt koppling skulle staten utöva ansvarsfull ledning utan att inkräkta på den akademiska friheten. Användbara verktyg kan bli VR:s utvärderingsmodell av forskningens vetenskapliga kvalitet och betydelse, nu som pilotprojekt för ämnesvisa internationella sakkunniggranskningar, liksom VR:s återkommande Forskningsbarometer. STINT har ett internationaliseringsindex och SSF lanserar snart ett Strategiskt index för svenska lärosäten. En utveckling mot en indikatorbaserad Fokusmodell stöds av SSF (Dnr Za15.0084), avseende teknik, naturvetenskap och medicin. För andra forskningsområden kan fallbeskrivningar (*best case briefs*) användas. Det finns en moralisk fara i att inte (vilja) bli utvärderad. Mätning och utvärdering är en naturlig konsekvens av autonomireformerna, men de har inte praktiserats av någon regering för att ge meningsfull återkoppling till lärosätena. Om inte kollegiet av forskare känner att sitt lärosäte kan få mera medel för ett risktagande torde de förbli vid sin läst. Om inte individuella forskare ser ett meritvärde av samverkan/entreprenörskap får vi ut mindre nytta ur forskningen (individer och lärosätet vinner i dagens system mycket litet på sådan verksamhet, men får bära hela risken vid ett misslyckande). Motsvarande betraktelse kan göras över initiativ för det livslånga lärandet – lärosätet och läraren har ingen uppsida som svarar mot risksidan i verksamheten där nya kurser lanseras utan att veta om studenter fyller platserna eller fullföljer programmet.³

2. Behåll nuvarande kvot av basanslag och rådsanslag

Betänkandet i Dnr U 2019/00304/UH:05, "STRUT-utredningen", bör inte utgöra grund för nästa forskningsproposition. Utredningen har inte gjort en samlad översyn då innovation och nyttiggörandedelarna saknas, inte tagit ett helhetsperspektiv och utgör alltså inte ett ramverk med förutsättningar att hålla över tid. Utredningens förslag om ökad andel basanslag utan vidare motprestation premierar heller inte resultat som examina från lärosätena. Särskilt olyckligt är tankefiguren i utredningen att omfördela externa bidrag till basanslag. Det skulle kollidera med kvalitetsmålen. Konkurrens om basanslag inom en fakultet sker mindre transparent och mindre kvalitetsinriktat än fördelning i öppen konkurrens genom forskningsråd.

Forskningspolitiken bör bejaka extern forskningsfinansiering, vilken i debatten ofta får klä skott för att den skulle inkräkta på akademisk frihet. Detta är en försanthållen felaktighet då varje forskare har full rätt att föreslå ny forskning och få

³ Här skulle staten som beställare/uppdragsgivare enkelt kunna införa ett system med garantibelopp vid kursutveckling.

sin ansökan prövad. Externa finansiärer (statliga, privata, stiftelser) skapar kvalitet och förnyelse i forskningen samt uppmuntrar till samverkan mellan discipliner och samhällssektorer. Kvalitet skapas bäst genom öppen konkurrens. Förnyelse skapas dessutom genom riktade, fokuserade, insatser mot viktiga områden.

3. Ge lärosätena institutionell autonomi

Regeringen bör även överväga att ta det sista steget mot fullbordad akademisk frihet genom att ge lärosätena *institutionell* autonomi. Verksamheten vid universitet och högskolor passar egentligen inte myndighetsformen.

Regeringen bör ändra i lagen så att högskolans rektorer inte är ledamöter i sina egna lärosätets styrelser. Det ger otydlighet i ansvar och befogenhet. Genom att ändra så att styrelsen – inte längre regeringen – utser sin rektor skulle lärosätena kunna söka inom internationellt högre echelonger och kunna sätta mera konkurrenskraftiga löner än för motsvarande generaldirektör för en medelstor myndighet. Poängen här är att svenska rektorer har ett förhållandevis lågt löneläge och inte sällan ges lägre lön (av staten) än de mera framstående forskarna får av samma högskola.

Ändra så tillbaka i Högskolelagen som trädde i kraft 1 juli 2021 genom att ta bort portalsatsen ”I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.” Den satsen skapar osäkerhet för hur de tre klassiska frihetssatserna ska tolkas. De relativiseras genom sin underordning. Utredning, betänkande och promemoria som föregick senaste lagändringen⁴ är djupt problematiska i det att värnandet och främjandet av akademisk frihet numera villkoras av *gällande* statlig värdegrund⁵:

~~6 § I högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas. [vårt förslag till strykning]~~

~~För forskningen ska som allmänna principer gälla att~~

- ~~1. forskningsproblem får fritt väljas,~~
- ~~2. forskningsmetoder får fritt utvecklas, och~~
- ~~3. forskningsresultat får fritt publiceras.~~

⁴ SFS Prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254; Promemoria 2020-05-06 U2020/03053/UH: ” Att en allmän princip om akademisk frihet föreslås införas i högskolelagen innebär alltså inte att högskolan eller de verksamma vid högskolan står fria från styrning eller reglering. Det fria kunskapssökandet och den fria kunskapsspridningen ska alltid utövas inom de rättsliga ramar som finns och utifrån den värdegrund som gäller. (sid 16/27)”

⁵ Beakta förhållandet att värdegrunden kan komma att förändras vid ett regeringskifte

Faktum är att satserna 1-3 utgör en absolut försäkran för det önskade tillståndet om akademisk frihet.

4. Renodla rollerna för högskola och universitet

Mer av profilering mellan lärosäten är sedan länge önskvärd. Här var den förra och är den nuvarande regeringen inne på rätt spår, men litet händer. En konsolidering genom sammanslagning skulle ge Sverige ett mera rimligt antal lärosäten efter sitt befolkningsunderlag och skapa värde i form av ökad rörlighet mellan landsdelar. Tyvärr återfinns inte profilering eller motsvarande strategiska forskningsområden (SFO) i regeringens senaste budget för Utgiftsområdena 16 och 24.

Inför även reformer så att högskolor tar större utbildningsansvar och belönas för detta utan att som nu drivas i riktning mot att bli mediokra universitet för komma i åtnjutande av mer resurser. Verka samtidigt i riktning mot ett färre antal forskningsuniversitet som kan hävda sig i topp-100 på världsranking.

Ett litet land behöver rimligen prioritera profilerade lärosäten av högsta internationell klass inom viktiga forskningsområden respektive utbildningar, initierade av lärosätena själva. För den önskvärda kvalitetsreformen av våra lärosäten måste staten (såtillvida det inte först införs en institutionell autonomi) engagera sig betydligt mer i ägarfrågor med styrning för styrelse, uppdragsbeskrivning och kvalitetsuppföljning. Det senaste tiotalet års ökande anslag och tillskott av nya högskolor/universitet har visat sig motverka kvalitetsförbättring i systemet då resurser kommit att spridas tunt där ett ökande antal forskare delar kakan i allt mindre bitar, citeringsgraden för svensk forskning lyfter inte i internationell jämförelse,⁶ näringslivet väljer att investera i FoU mera utomlands,⁷ samt att undervisningskvalitén minskar genom färre lärarledda timmar, färre professorer i lektionsalarna, samt färre experimentella laborationer. Paradigmet att alla högskolor ska ha en forskningsöverbyggnad kan ifrågasättas, i alla fall till delen garanterade basanslag. -Så, varför inte reformera mot renodlande roller som för excellenta utbildnings-College respektive forskningsuniversitet?

5. Reformera forskningsrådsindelningen – hitta en fyrklöver

Extern forskningsfinansiering (statlig, näringsliv och stiftelser) har enligt vår mening fem huvuduppgifter:

- 1) Befordra vetenskaplig kvalitet/excellens i öppen konkurrens

⁶ VR Forskningsbarometer

⁷ IVA:s FoU-Barometer 2023 för näringslivets FoU-Investeringar

- 2) Möjliggöra tvär- och mångvetenskaplig forskning med parter från flera discipliner/sektorer
- 3) Introducera nya forskningsområden och strategiska program
- 4) Stimulera nyttiggörande av forskning och stödja innovation
- 5) Etablera en grundläggande incitamentsstruktur för internationalisering av forskning.

Forskningsfinansieringsutredningens (FoFin)⁸ förslag med en treklöver av myndigheter innebär en mycket kraftig konsolidering jämfört med dagens system. Det motiverar utredningen med att de aktörer de intervjuat (lärosäten, myndigheter, organisationer) önskar detta. Ett par kontrollfrågor inställer sig:

-Vad vill det aktiva forskningskollektivet (som inte tillfrågats)?

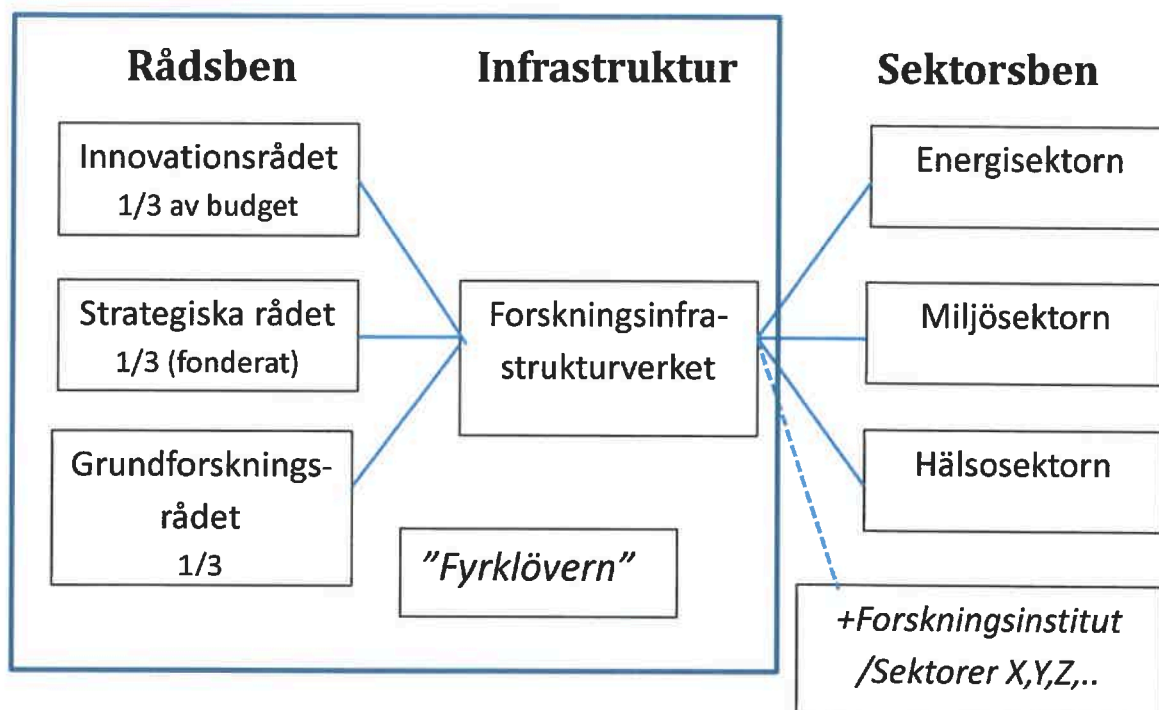
-Skulle de flera forskarna och därigenom svensk forskning vara bättre betjänta av ett fåtal forskningsråd (effektivisering ska förstås ske i varje system)?

SSF menar att en mångfald finansiärer är att föredra, så att de flera forskarna – främst de unga - ska få fler och bättre chanser att etablera sig. Monoliter till forskningsråd för med sig risken att de dyrkas upp av äldre initierade forskare med nätverk. Flera finansiärer ger komplementaritet och innovation i forskningsfinansiering. Sverige har lyckligtvis flera privata och offentliga forskningsstiftelser som erbjuder alternativ och förnyelse, se även Punkt 8.

Det anförs ibland att de många utlysningarna, volymen ansökningar och låg beviljandegrad är något vi ska röra oss bort ifrån. Men det torde inte vara möjligt enligt spelteori och mänsklig psykologi. Där det finns en fri resurs söker sig spekulanter vilka som mest riskerar sin tid att skriva en ansökan. Balanspunkten tycks självinställande på en beviljandegrad av 10-20%. Mera pengar in i systemet är ingen lösning då det lockar till sig flera forskare/ansökningar, osv, så länge inte lärosätena kraftigt begränsar storleken på sina kollegier. Faktiskt innebär själva ansökningskrivandet ett värdeskapande då det bringar struktur till idéer, vilka kan vidareförädlas i efterföljande ansökningar eller delas vid seminarier.

Med det som bakgrund återger vi här stiftelsens utvecklade inspel till FoFin-utredningen i för av en fyrklöver av forskningsråd och rekommenderar regeringen att ta det som utgångspunkt för sin politik. Förslaget innebär en ny myndighetssindelning mot idag där rollerna renodlas och mera linjeras mot EU:s forskningsorganisation (jfr pelarstrukturen i Horisont Europa). Förslaget ger en önskad lägre konsolideringsgrad än utredningens treklöver, se figuren på nästa sida. Stiftelsen återkommer med synpunkter på utredningen SOU 2023:59.

⁸ SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation

Grundforskningsrådet (myndighet)

Denna myndighet avser grundforskningsstöd till alla fakulteter N, T, M, H, S. Inga "specialråd" som utbildningsvetenskap, m.m. inrättas. Inga krav på strategisk relevans. Grundforskningsrådet har också huvudansvar för insatser gentemot EU Pelare 1 (utom forskningsinfrastruktur) och all dylik koordination (t ex. bidrag för att söka till ERC). Mål för prestation är att andelen topp-90%-citerade svenskproducerade artiklar ska öka med minst 20% inom varje område.

Rådet ska enbart täcka direkta kostnader för forskningen, eftersom tankefiguren om full kostnadstäckning från SUHF/UoH:s sida innebär att medel transfereras inom högskolan till medioker forskning eller annan verksamhet.

Grundforskningsrådet är helt forskarstyrt. Utlysningarna uteslutande öppna och *bottom-up*. Behovsmotiverad forskning, nytta och innovation ska inte vägas in i beredningen av ansökningar

Exempel på verksamhet är öppna projektutlysningar, karriärstöd till unga lovande forskare, Linnécentra.

Grundforskningsrådet har 1/3 av totalanslag som går till rådsstrukturen.

Strategiska rådet (myndighet)

Det Strategiska rådet sak betjäna alla fakulteter N, T, M, H, S. Krav ställs på strategisk relevans dvs industriell-, klinisk- och/eller samhällsrelevans inom en 10-15 års tidshorisont. Strategiska rådet har också huvudansvar för insatser gentemot EU Pelare 2 och all dylik koordination.

Liksom för Grundforskningsrådet bör det Strategiska rådet huvudsakligen verka med politiken på armlängds avstånd, även om kvalitetssäkrade utlysningar inriktade mot fackdepartementens prioriterade områden kan bli aktuella. Utlysningarna är huvudsakligen tematiska och *top-down*.

Rådet ska få fondera medel så att långsiktiga satsningar kan göras och inte vara beroende av årliga beslut inom statsbudget. I avsnitt 8 argumenteras att forskningsstiftelser är en mera lämpad form för strategisk forskningsfinansiering då de verkar oberoende av staten och alltså även de politiskt längsta armarna inte når in i planering och beslutsprocesser.

Strategiska forskningsrådet har 1/3 av totalanslag som går till rådsstrukturen.

Rådet styrs av representanter från UoH, industri, klinik, med flera samhällsaktörer.

Exempel på verksamhet för det Strategiska forskningsrådet är intersektoriella program och fokuserade insatser mot strategiska områden som SFO (regeringens strategiska forskningsområden, vilka utvärderats positivt).

Samhället påverkas som väl känt kraftfullt av klimatförändringar och en accelererande digitalisering. Life Science och bioteknik samt avancerade material är också förändringskrafter i samhället, vilka reciteras i olika regeringsförklaringar. En avgörande fråga för hur det Strategiska forskningsrådet ska utformas är varför statlig forskningsfinansiering under de senaste 25 åren i stort har missat de ovan nämnda utvecklingstrenderna, trots retoriken. I stället har de mest fokuserade strategiska insatserna huvudsakligen genomförts av privata stiftelser. För att säkra Sveriges framtida konkurrenskraft på längre sikt så bör staten återta initiativet. Lösningen består i att skapa ett strategiskt forskningsråd vars uppgift är att identifiera och finansiera strategisk forskning på medellång sikt. Som exempel kan lyftas att Sverige har haft låg andel (jämfört med t ex Finland) forskning riktad mot 6G mobil telekommunikationsforskning, detta trots vår industriella struktur. VR och Vinnova tycks inte ha fått den typen av uppdrag inom sina regleringsbrev, alternativt har de varit för små för att få effekt.

Politiken bör också mer än i dag bejaka teknikvetenskaplig forskning, vilken skapar nya möjligheter att hållbart lösa samhällsutmaningarna såväl som de ekonomiska förutsättningarna för motsvarande investeringar. Nyckelfaktorer här är tillämpningsdriven grundforskning och tvärvetenskap där flera forskningsområden engageras och korsbefruktar varandra.

Innovationsrådet (myndighet)

Denna myndighet ges i uppgift att verka över samtliga fakulteter N, T, M, H, S, samt till företag inom statsstödsregelverket. Brett utlyst "*line of sight funding*" med tydliga krav på "*deliverables*". Innovationsrådet har också huvudansvar för insatser gentemot EU Pelare 3 och all dylik koordination.

Exempel på instrument är teknikplattformar, testbäddar, innovationscheckar, garantilån, SIO, kompetenscentra, möjlighetsprovning och verifiering av forskningsresultat samt utvecklingsprojekt, m m.

Innovationsrådet har 1/3 av anslag som går till rådsstrukturen.

Forskningsinfrastruktursverket (myndighet)

Vi argumenterar emot att låta forskningsinfrastruktur administreras inifrån forskningsråd(en) då uppgifterna följer olika logik och det lätt uppstår infångningseffekter mellan representanter i de olika organen inom samma myndighet. FoFin-utredningens förslag att låta forskningens infrastruktur skötas av ett råd inom Vetenskapsmyndigheten är därför inte lyckat.

Forskningsinfrastruktursverket ges ansvar för dyrbar utrustning och laboratorier samt databanker (mer än 50 miljoner kronor) samt för nationellt strategiska investeringar (utifrån SOU 2021:65: "Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur").

Forskningsinfrastruktursverket har också huvudansvar för insatser gentemot EU:s forskningsinfrastruktur, som ESFRI mm, och all dylik koordination därinom. Forskningsinfrastruktur är centralt för all forskning och innovation samt för Sveriges framtida konkurrenskraft på lång sikt.

Forskningsinfrastrukturverket är centralt placerat och består av representanter från alla delar av, ovan beskrivna rådsben och sektorsben.

Verket tillåts valutasäkra sina internationella åtaganden, alternativt får garanti om budgetkompensation från regeringen vid kronförsvagning.

Samtidigt behöver mindre kostbar infrastruktur i form av laboratorier, dyrbar utrustning/instrument i större omfattning betalas inom basanslag och göras tillgänglig för flera användare, som det en gång var avsett, vilket kräver bättre prioriterings- och samverkansförmåga hos lärosäten. Dessutom måste medel avsättas för drift, underhåll och ingenjörs-/föreståndartjänster vid dessa faciliteter.

Sektorsben

Forskningsinstitut

Forskningsinstitut som RISE och andra bör få utökat uppdrag och finansiering för att driva teknikplattformar och testbäddar (t ex AI) för forskning nära näringslivet.

Energi

Forsknings- och innovationsstöd till allt inom energi. Här ingår större stöd i form av demonstratorer, testbäddar, mm.

Miljö

Forsknings- och innovationsstöd till allt inom miljö, areella näringar, fiske, byggnad, mm. Här ingår större stöd i form av demonstratorer, testbäddar, mm.

Hälsa

Forsknings- och innovationsstöd till allt inom hälsa, vård och medicinsk prevention. Här ingår större stöd i form av demonstratorer, testbäddar, mm.

Övriga

I sektorbenet ingår även andra sektorsorgan, som rymdstyrelsen och möjligt tillkommande sektorsorgan som skulle betjäna svenskt näringsliv.

6. Genomför förslagen i "Internationaliseringsutredningen"

Förslagen i U2018/04199/UH, "Internationaliseringsutredningen", bör genomföras. Samtidigt behöver Sverige vara proaktivt och ta större del i EU:s stöd och nätverk. Likaså behöver vi ha mer samverkan med demokratier i Asien och Afrika som de största framtida tillväxtregionerna för forskning och utbildning (ett rekryteringsunderlag för Sverige bland studenter) och innovation. Se Stiftelsens yttrande Dnr: zA19.0001.

Vi behöver säkra nationella nyckelområden och förbättra upptagningsförmågan för vetenskapliga genombrott som 99 av 100 gånger sker utomlands. Detta kräver nyfikna kunskapsmiljöer i Sverige och en ökad personrörlighet mellan sektorer. Med flera kompletta akademiska miljöer som är internationellt konkurrenskraftiga och sammankopplade ökar chansen för vetenskapliga genombrott och genomslag i det svenska samhället.

Notera att antalet antagna och examinerade doktorander har planat ut sedan tio år samtidigt som antal utomeuropeiska doktorander ökar inom kontingenten. Detta har skett under en tid då volymen av basanslag vuxit kraftigt. Vi tycker det är angeläget att staten höjer incitament för doktorsexamina och att mer görs för att utomeuropeisk kompetens ska tillåtas stanna i landet. Doktorer personifierar effektiv och direkt överföring av nya rön och teknik ut i samhället. Vi förslår att Sverige gör som Danmark med generösare expertskatt och snabbspår hos Migrationsverket för forskare.

7. Genomför förslagen ur Innovationsstödsutredningen

Flera förslag ur Innovationsstödsutredningen SOU 2012:41 och Entreprenörskapsutredningen SOU 2016:72 återstår att genomföras. Det gäller exempelvis förslaget att två procent av både lärosätenas och forskningsfinansiärernas anslag anvisas för nyttiggörande av forskningsresultat och att medel fördelas till innovationskontoren baserat på prestation. SSF har tillämpat det systemet i över 10 års tid med dokumenterat goda resultat. SSF reserverar 3% av varje större forskningsbidrag till nyttiggörandeinsatser. Det visar sig att 2% faktiskt rekvireras från forskarna.

Lärosätenas holdingbolag borde ges ett välfinansierat samhällsuppdrag med tanke på att de finansierar utvecklingsprojekt i så tidiga skeden att de inte kan förväntas attrahera riskkapital på marknaden.

8. Verka för att fler forskningsstiftelser inrättas och återkapitalisera SSF, KKS, Mistra och Stint

Forskningsstiftelser är geniala konstruktioner. De uppfyller instiftarens (staten, privatpersonens) intention genom hur ändamålsparagrafen formuleras och hur kapitalförvaltningen styrs, t ex till investeringar i svensk industri eller att ett företag för evigt ska ha sin verksamhet i Sverige. Därför borde företag få skattemässiga incitament för att inrätta stiftelser, med Danmark som ett exempelland.

För övrigt menar vi att forskningsstiftelserna SSF, KKS, Mistra och Stint bör återkapitaliseras med statliga medel, emedan de under sin snart 30-åriga verksamhet effektivt förnyat svensk forskning, varit kvalitetsdrivande och skapat tvär- och mångvetenskapliga samarbeten, rörlighet mellan sektorer och internationellt med tydlig nytta till näringsliv, hälso-/sjukvård och övriga samhälle.

SSF, t ex, har betalat ut det belopp som staten en gång avsatte till forskning. Startkapitalet var 6 miljarder kronor. Stiftelsen har fram tills idag delat ut mer än 17 miljarder till svensk forskning och har 12 miljarder kronor kvar. Faktum är att även KKS, Mistra och Stint har visat motsvarande progressivitet. De är alla dokumenterat framgångsrika i att förvalta stiftelsekapitalet och tillför därigenom mera medel till svensk forskning än vad som en gång avsattes.

I förhållande till det här föreslagna statliga Strategiska forskningsrådet, representerar SSF, KKS och Mistra ett oberoende från statlig styrning, men bidrar effektivt till att lösa vissa samhällets forskningsbehov utifrån hur ändamålet en gång formulerades av riksdagen.

Forskningsstiftelser med fondering av medel motiveras dessutom av möjligheten att de kan verka över en längre tidshorisont och kan hålla särintressen på arm-längds avstånd. De kan även verka mera (strategiskt) långsiktigt är FoFin-utredningens förslag om sex år för de tre Fol-myndigheterna. Stiftelser kommer alltså oavsett val av statligt myndighet/rådssystem komma att utgöra ett ovärderligt komplement. -Så varför inte föreslå riksdagen att inrätta nya stiftelser på lämpliga områden?! En sådan reform skulle dock föra med sig betydande omställningskostnader och troligen innebära att återuppfinna SSF, Mistra, STINT, RJ och KKS med friktionsförluster och tidspillan. Det ter sig därför mera attraktivt att återkapitalisera SSF tillsammans med andra valda löntagarfondsstiftelser.⁹ Då skulle Sverige kunna hävda sig bättre i de omfattande förändringarna vi ser ske inom internationell forskningsfinansiering som t.ex. EU Horizon Europe, NSF-US, NSF-China och kanadensiska NSERC. Har staten en gång skapat stiftelsehögskolor och forskningsstiftelser och ser dem utföra sina uppgifter träffsäkert och effektivt är det lämpligt att söka mer marginalnytta i systemet genom att styra medel till dessa olika stiftelser. FoFin-utredningens i grunden lovvärda förslag om en myndighet för strategisk forskning skulle då kvalitetssäkras genom konkurrens till gagn för Sverige.

Lars Hultman, Vd

Beslutande

Joakim Amorim, Programchef

Föredragande

⁹ Skriften *Stiftelserna ett kvartssekel – en hisnande resa*. (Klas Eklund 2019).